

Nr 194.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pensionering af lärarpersonalen vid statsunderstödda undervisningsanstalter för vanföra; gifven Stockholms slott den 12 april 1912.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att

dels medgifva, att de med statsmedel understödda undervisningsanstalterna för vanföra i riket må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt, för härfter omförmälda, vid nämnda anstalter befintliga tjänster vinna delaktighet i nämnda pensionsanstalt enligt följande särskilda villkor och bestämmelser:

att delaktigheten skall afse ordinarie kvinnliga föreståndare samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare, slöjd- och handarbetslärare däri inberäknade;

att med ordinarie kvinnlig föreståndare och manlig eller kvinnlig lärare förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tillsväradare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att i pensionsafseende kvinnlig föreståndare för vanföranstalt betraktas lika med lärare vid döfstumskola samt manlig eller kvinnlig lärare vid vanföranstalt lika med lärarinna vid döfstumskola, dock att för denna sistnämnda delägargrupp lägsta medgifna delaktighetsbeloppet bestämmes till 1,000 kronor;

att nu ifrågavarande tjänstinnehafvare skola, för att erhålla hel pension, hafva under de före afskedstagandet

senast förflutna tio tjänståren åtnjutit löneförhöjningar, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, han eller hon tjänstgjort vid vederbörande anstalt, innan nådig kungörelse om delaktighet för ifrågasvarande personal trädte i kraft; skolande med afseende å rätt till pension tjänstår beräknas icke blott för tjänstgöring i ordinarie befattning vid vederbörande anstalt, utan äfven för den tid utöfver fem år, under hvilken den pensionssökande varit anställd såsom extra lärare eller lärarinna vid sådan anstalt;

att för den tid, som infaller efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat omfatta äfven lärare vid vanföranstalter, sådan lärare ej må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie, med mindre han under det samma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten; samt

att om vanföranstalt samt sådan anstalts styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas om skoldistrikt och distriktsskolstyrelse;

dels medgifva delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för samma lärarpersonal sålunda,

att en hvar manlig lärare, som, efter det nådig kungörelse i förevarande ämne trädte i kraft, tillträdte tjänst, hvarmed följer delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa,

att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma kvinnliga tjänst innehafvare samt i öfrigt en hvar manlig tjänst innehafvare, som vid den tid, då kungörelsen träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande styrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker hos kassans direktion inom utgången af det år, hvarunder styrelse för tjänsten vunnit delaktighet i pensionsanstalten, äfvensom

att för denna nya grupp af delägare i folkskol-

lärarnas änke- och pupillkassa pensionsafgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelse för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt

att i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa skall äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande däraf, att den i § 2 omförmälda anmälan skall ske hos vederbörande styrelse, att nämnda anmälan jämte den i samma paragraf anbefallda uppgiften skall af styrelsen insändas till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, samt att det i § 24 sista stycket omtalade intyget skall afgifvas af vederbörande styrelses ordförande;

dels ock, för beredande af ifrågavarande delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, öka det såsom bidrag till berörda kassa å riksstatsens tionde hufvudtitel uppförda anslaget med 245 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 april 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Pensionering
 af lärarperso-
 nalen vid
 statsunder-
 stödda under-
 visningsan-
 stalter för
 vanföra.

Föredragande departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:
 Styrelserna för anstalterna för vård af vanföra i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg hafva i september 1911 till Kungl. Maj:t inkommit med en underdånig framställning af följande innehåll:

Ifrågavarande anstalter, grundade och länge upprätthållna uteslutande genom enskildas offervillighet, hafva under de senare åren vunnit intresse och understöd från det allmännas sida. Detta intresse och understöd har vuxit i samma mån som insikt vunnits om dels den stora omfattning, hvori vanförhet förekommer i vårt land, och dels det gagn, anstalterna för vård och bistånd åt vanföra åstadkomma därigenom, att de förhjälpa de vanföra till att kunna försörja sig själfva eller åtminstone väsentligen bidra till sin försörjning. Vi erinra sålunda därom, att åtskilliga landsting lämna årliga anslag, hvarifrån utgå bidrag till kostnaden för underhåll, undervisning och sjukvård af vanföra från landstingsområdena, samt att staten ända från år 1901 lämnat understöd, till en början till lägre belopp men från och med år 1911 enligt

enahanda grunder, som gälla för statens anslag till sinnesslöanstalterna. Vidare må i detta sammanhang omnämnas de anslag, som 1911 års Riksdag på förslag af enskild motionär beviljat åt föreningarnas i Göteborg och Hälsingborg beslutade nybyggnader.

Anstalterna, som med tacksamhet och tillfredsställelse mottagit dessa bevis på erkännande från det allmännas sida åt deras verksamhet, våga hysa den förhoppningen, att det önskemål, som denna framställning afser att frambära, jämväl skall tillmötesgå af staten.

Det är tydligt, att ett framgångsrikt resultat af anstalternas verksamhet i högsta grad är beroende af att desamma lyckas att till föreståndare, lärare och husmödrar anskaffa personer, som äga de för dessa kräfvande befattningar lämpliga egenskaperna. Det är nämligen ej något lätt arbete, dessa befattningshafvare utföra. Det kräfvades mycket tålmod, människokärlek och omtanke att uppfostra och vårda samt undervisa de vanlottade. Behandlings sättet måste särskildt med afseende å undervisningen vara mycket individuellt, allt efter anlagets och lytets beskaffenhet. Det fordras därför icke ringa erfarenhet äfvensom speciell utbildning för att kunna på ett tillfredsställande sätt fylla befattningar såsom föreståndare och lärare vid en dylik anstalt.

Många af dem — måhända de flesta — som hittills ägnat sina krafter åt nu ifrågavarande verksamhet, hafva nog gjort det af ideellt intresse och hängifvenhet för de vanföras undervisning och hjälpande. Den pekuniära ersättning, de för sitt arbete uppburit, har i hvarje fall i ringa mån motsvarat deras uppoffring af tid och krafter. Detta gäller i all synnerhet de första åren af anstalternas verksamhet, då desamma uppehölls uteslutande af bidrag från enskilda och deras ekonomi icke medgaf att betala skäliga löner; men äfven nu måste den ersättning, som gifves, betecknas såsom ganska låg.

Uppenbart är, att i och med anstalternas utvidgning och där af följande ökade behof af ytterligare befattningshafvare för verksamhetens upprätthållande det icke kan påräknas, att tillräckligt antal lämpliga personer skall ägna sig åt verksamheten och skaffa sig den därför nödiga utbildningen, därest anstalterna icke kunna tillförsäkra sina befattningshafvare tryggare anställningsvillkor. För sådant ändamål skulle det vara af största betydelse, därest anstalterna kunde förskaffa sina befattningshafvare pension efter viss längre tids anställning. Därigenom skulle det för befattningshafvarna beredas en möjlighet att med trygghet för sin framtida existens göra till sin lifsuppgift att tjäna vanföresaken. Af hvilken stor betydelse detta skulle vara inser hvar och en, som vet, huru lång tids erfarenhet det fordras för att kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla en sådan uppgift som den, hvaråt ifrågavarande befattningshafvare ägna sig.

Riksdagen biföll år 1911 Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering af lärarpersonalen vid statsunderstödda sinnesslöanstalter.

Då staten på sätt här ofvan erinrats med afseende å grunderna för understöd numera likställt anstalterna för vård af vanföra med de statsunderstödda sinnesslöanstalterna, torde samma skäl, som talat för att staten medgifvit pensionsrätt för dessa senares lärarpersonal, kunna med lika kraft göras gällande för ett dylikt medgifvande åt den vid vanföranstalterna anställda personalen.

Af bifogade förteckning öfver den vid de tre anstalterna anställda personalen inhämtas, att den utgöres af 3 föreståndarinnor, 2 husmödrar, 8 manliga lärare, 4 lärarinnor, 1 kvinnlig kontorist och 1 sjuksköterska.

Därest — såsom vi hoppas — statsmakterna finna sig böra lämna sin medverkan

till pensionering af nu ifrågavarande personal, torde detta lämpligen — på sätt ägde rum med afseende å sinnesslöanstaltarnas lärarpersonal — kunna ske därigenom, att vanföranstalterna vunne för sin personal delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt. De bestämmelser, som äro fastställda att gälla för denna anstalt, skulle alltså i tillämpliga delar blifva gällande jämväl för vanföranstalternas personal. Med afseende härå vilja anstalterna dock framhålla såsom nödiga vissa modifikation, som föränledas af de vid anstalterna rådande särskilda förhållandena.

Af förutnämnda förteckning framgår, att de löneförmåner, en del af personalen åtnjuter, icke uppgå — inberäknade naturaförmåner såsom vivre, tvätt, lyse, läkarvård, medicin m. m. — till 1,200 kronor eller det uti reglementet för berörda pensionsanstalt för delaktighet fastställda minimibeloppet. Vi få därför föreslå, att delaktighetsbeloppet för husmoder, lärare, lärarinnor, kontorist och sjuksköterska vid vanföranstalt fastställas, på sätt skedde för sinnesslöanstalterna, till lägst 1,000 kronor.

Vidare få vi med afseende på storleken af delaktighetsbeloppen föreslå, att föreståndariinna för vanföranstalt betraktas lika med lärare vid döfstumskola samt att husmoder, lärare, lärarinna, kontorist och sjuksköterska vid vanföranstalt anses lika med lärarinna vid döfstumskola.

Uti § 12 mom. 1 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt bestämes såsom villkor för beräkning af tjänstår att hafva aflagt godkänd examen. Denna bestämmelse kan icke tillämpas å vanföranstalternas personal, hvilken, om delaktighet vinnes, torde böra få räkna sig till godo äfven tid för tjänstgöring vid vederbörande anstalter, innan sådan delaktighet vunnits.

Slutligen framhålles önskvärheten af att anstalternas personal jämväl kunde vinna delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa under enahanda villkor, som bestäms för lärarpersonalen vid de statsunderstödda sinnesslöanstalterna.

Med åberopande af det nu anförda få vi i underdånighet hemställa, det täcktes Kungl. Maj:it föreslå Riksdagen

dels att medgifva den vid de med statsmedel understödda föreningarna för vård åt vanföra i vårt land anställda personalen inträde i döfstumlärarnas pensionsanstalt enligt följande särskilda grunder och bestämmelser:

att delaktigheten skall afse ordinarie kvinnliga föreståndare, ordinarie husmödrar samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare, slöjd- och handarbetslärare, kontorist och sjuksköterska däri inberäknade;

att med ordinarie föreståndare, husmoder eller lärare förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tillsvidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att i pensionsafseende kvinnlig föreståndare för vanföranstalt betraktas lika med lärare vid döfstumskola, samt husmoder, manlig eller kvinnlig lärare, kontorist och sjuksköterska vid vanföranstalt lika med lärarinna vid döfstumskola, dock att för denna sistnämnda delägargrupp lägsta medgifna delaktighetsbeloppet bestämes till 1,000 kronor;

att nu ifrågavarande tjänstinnehafvare skola, för att erhålla hel pension, hafva under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, han eller hon tjänstgjort vid vederbörande anstalt, innan nådig kungörelse om delaktighet för ifrågavarande personal trädt i kraft; skolande, med afseende å rätt till pension, tjänstår be-

räknas icke blott för tjänstgöring å ordinarie befattning vid vederbörande anstalt, utan äfven för den tid utöfver fem år, under hvilken den pensionsökande varit anställd såsom extra husmoder, lärare, lärarinna, kontorist eller sjuksköterska vid sådan anstalt;

att för den tid, som infaller efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat omfatta äfven lärare vid vanföranstalter, sådan lärare ej må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie, med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten; samt

att om vanföranstalt samt sådan anstalts styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas om skoldistrikt och distriktsskolstyrelse;

dels ock att medgifva delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för samma personal sålunda, att en hvar manlig lärare, som, efter det nådig kungörelse i förevarande ämne trädt i kraft, tillträdt tjänst, hvarmed följer delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma kvinnliga tjänstinnehafvare samt i öfrigt en hvar manlig tjänstinnehafvare, som vid den tid, då kungörelse träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande styrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker hos kassans direktion inom utgången af det år, hvarunder styrelsen för tjänsten vunnit delaktighet i pensionsanstalten, äfvensom att för denna nya grupp af delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa pensionsavgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelse för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande däraf att den i § 2 omförmälda anmälan skall ske hos vederbörande styrelse och att nämnda anmälan jämte den i samma paragraf anbefallda uppgiften skall af styrelsen insändas till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, samt att det i § 24 sista stycket omtalade intyget skall afgifvas af vederbörande styrelses ordförande.

Vid ansökningen fanns fogad den däri åberopade förteckningen.

På grund af nådig remiss har direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning den 17 februari 1912 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet samt därvid anført:

Då ifrågavarande anstalter för vård af vanföra numera, såsom af sökandena framhållits, åtnjuta statsunderstöd i likhet med de sinnesslöanstalter, för hvilkas personal medgifvits delaktighet från och med år 1912 i döfstumlärarnas pensionsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, och då för öfrigt nämnda båda slag af anstalter tjäna i viss mån jämförliga ändamål, anser sig direktionen ej böra göra någon invändning mot det nu framställda önskemålet, att jämväl åt förevarande vanföranstalter må beredas delaktighet i ofvannämnda båda pensionskassor.

I afseende å omfattningen af delaktigheten får direktionen erinra, att det hittills ansetts, att inträde i pensionsanstalterna borde medgifvas endast lärarpersonal. Här sökes emellertid ock delaktighet för två vid vanföranstalten i Göteborg anställda befattningshafvare, som ej lära kunna hänföras till lärarpersonalen, nämligen en kvinnlig kontorist och en sjuksköterska. Delaktighet för dessa skulle således innebära en nyhet, hvilket direktionen, utan att vare sig af- eller tillstyrka, ansett sig böra påpeka. Af

remisshandlingarna framgår ock, att vid en hvar af vanförestalterna i Stockholm och Göteborg finnes, jämte föreståndarinna, anställd en husmoder. Härutinnan må dock frambållas, att med hänsyn till en husmoders förhållande till vårdanstalten i dess helhet, och då hennes ställning för öfrigt torde kunna i mycket betraktas såsom en föreståndarinna, ett medgifvande i detta fall af den sökta delaktigheten, ehuru jämväl i viss mån innebärande en nyhet, i alla händelser torde hafva synnerligen goda skäl för sig.

I fråga om de närmare bestämmelser, som böra meddelas rörande den ifrågasatta pensioneringen, hafva sökandena därutinnan framställt förslag, öfverensstämmande med de föreskrifter, som i samma afseende utfärdats rörande sinnesslöanstalterna. Häremot är från direktionens sida intet att erinra.

Direktionen har låtit genom sakkunnig person, förste aktuarien i försäkringsinspektionen Karl Englund, verkställa beräkning af den kostnad för statsverket, som skulle erfordras för pensioneringens ordnande. Denna beräkning har gjorts alternativt med hänsyn till föreslagna högsta och lägsta delaktighetsbelopp. I fråga om statsbidrag till döfstumlärarnas pensionsanstalt har alternativt beräkning verkställts jämväl från annan synpunkt, nämligen om ofvannämnda kontorist och sjuksköterska vid vårdanstalten i Göteborg medgifvas delaktighet eller uteslutas därifrån. Den verkställda utredningen gifver vid handen, att statsens bidrag till döfstumlärarnas pensionsanstalt — hvilket skulle tagas i anspråk först sedan influtna pensionsafgifter förbrukats — skulle, sedan pensioneringen efter några decennier inträdt i jämviktsläge, uppgå till högst 6,687 kronor och lägst 4,553 kronor årligen, detta under förutsättning att nyssnämnda två tjänster vid anstalten i Göteborg upptagas till delaktighet. I annat fall blifva motsvarande siffror 5,982 kronor och 4,112 kronor. Berörda statsbidrag skulle ekvivaleras af en från och med år 1913 utgående konstant årsränta af högst 4,146 kronor och lägst 2,871 kronor, alternativt högst 3,760 kronor och lägst 2,630 kronor. För delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa erfordras, enligt utredningen, allt från början ett statsbidrag af högst 245 kronor och lägst 153 kronor årligen.

För sin del anser direktionen det riktigast att räkna med de högsta delaktighetsbeloppen, i synnerhet som en ökning af antalet delaktiga tjänster utan tvifvel är att motse.

Den af Englund verkställda beräkningen innefattas i en till direktionen ställd skrift, som finnes bilagd direktionens utlåtande. I denna skrift har Englund anført:

Till grund för de beräkningar, som afsåge den egna pensioneringen, hade Englund lagt allmänna dödlighetstabellerna för män och för kvinnor i Sverige åren 1891—1900 och en räntefot af 4 procent. Till följd af materialets ringa omfattning hade Englund icke ansett sig kunna på grund af de föreliggande uppgifterna bestämma de för beräkningen erforderliga medelåldrarna vid inträde i tjänst, vid befordran från lärarinna till föreståndarinna och vid afgang med pension; utan hade han använt sig af de motsvarande åldrar, som angåfves i den af Englund gjorda utredningen af den 14 april 1909 rörande kostnaden för pensionering af personalen vid de statsunderstödda sinnesslöanstalterna i riket. Det vore ju att antaga, att hithörande förhållanden inom de bägge kårerna skulle gestalta sig tämligen lika.

Äfven beräkningsmetoderna vore desamma som i utredningen rörande sinnesslölärnarna, och tilläte sig Englund i detta hänseende endast hänvisa till den nämnda utredningen.

Beräkningen hade gifvit till resultat, att när jämvikt i afseende å pensionärernas antal inträdt, pensioner löpte till ett sammanlagdt belopp af i genomsnitt

	högst	lägst
för lärare	3,340 kronor	2,088 kronor
för föreståndarinnor och lärarinnor.....	5,717 »	4,025 »
	<u>Summa 9,057 kronor</u>	<u>6,113 kronor</u>

Pensionsafgifternas årliga belopp uppginge till

	högst	lägst
för lärare	960 kronor	600 kronor
för föreståndarinnor och lärarinnor.....	1,410 »	960 »
	<u>Summa 2,370 kronor</u>	<u>1,560 kronor</u>

Det efter hand växande statsbidraget skulle alltså till slut, sedan jämvikt efter några decennier inträdt, komma att uppgå till

vid de högsta delaktighetsbeloppen	6,687 kronor om året
» » lägsta »	4,553 » » »

Den konstanta, från och med år 1913 utgående årsränta, som ekvivalerade statsbidraget, hade beräknats till

vid de högsta delaktighetsbeloppen	4,146 kronor
» » lägsta »	2,871 »

Enligt direktionens önskan skulle beräkning utföras äfven under den förutsättning, att två af de kvinnliga tjänstnehafvarna, nämligen en kontorist och en sjuksköterska, uteslötes från den ifrågasatta pensioneringen. I dylikt fall visade det sig, att staten hade att, då jämvikt inträdt, årligen tillskjuta vid de högsta delaktighetsbeloppen 705 kronor, vid de lägsta 441 kronor mindre, än som förut beräknats. Motsvarande minskning i den konstanta årsränta, som ekvivalerade statsbidraget, utgjorde respektive 386 kronor och 241 kronor.

Härefter har statskontoret den 7 mars 1912 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ämnet, och har statskontoret därvid anfört:

Sedan ett tiotal år tillbaka har understöd af statsmedel utgått till de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm inrättade vårdanstalterna för vanföra. Genom 1910 års Riksdags beslut blef, såsom i förevarande underdåniga ansökning erinrats, statsanslaget betydligt höjdt; och från och med år 1911 utgår understödet till dessa anstalter efter samma grunder, som gälla för statsbidraget till sinnesslöanstalterna. Vid sådant förhållande och då lärarpersonalen vid sistnämnda anstalter numera fått sina pensionsförhållanden ordnade genom statens medverkan, vill det synas statskontoret, som om goda skäl föreligga att söka bereda jämväl de statsunderstödda vanföranstalterna dylik förmån. Att detta lämpligast sker genom att äfven åt ifrågavarande personal inrymma delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, synes uppenbart.

Med erinran att bland döfstumlärarna särskilda lärare och lärarinnor i öfningsämnen och slöjd uteslutits från delaktighet i anstalten, men att med hänsyn till den betydelse, nämnda läroämnen ägde för undervisningen af sinnesslöa, åt lärare och lärarinnor i nämnda ämnen vid sinnesslöanstalterna medgifvits delaktighet i anstalten, får statskontoret, som föreställer sig, att äfven vid vanföranstalterna undervisningen i öfningsämnen och slöjd spelar en mycket viktig roll, för sin del tillstyrka, att delaktighet i pensionsanstalten må medgifvas hela den ordinarie lärarpersonalen vid vanföranstalterna. Hvad däremot beträffar befattningarna såsom husmoder, kontorist och sjuksköterska kan visserligen i och för sig måhända icke vara uågot att erinra mot att jämväl åt dessa befattningshafvare beredes någon pension med bidrag af statsmedel; men då motsvarande befattningar vid döfstumskolorna och öfriga i pensionsanstalten delaktiga institutioner hållits utanför pensioneringen, synas ifrågavarande befattningshafvare åtminstone tillvidare icke böra upptagas bland delägarna i anstalten. Hvad sjuksköterskan särskildt beträffar vill statskontoret fästa uppmärksamheten däpå, att befattningen synes vara af beskaffenhet, att dess innehafvare såsom delägare i någon af de för sjuksköterskor upprättade pensionsanstalterna är berättigad till statsbidrag enligt nädiga kungörelsen den 30 december 1901.

De föreslagna bestämmelserna i öfrigt öfverensstämman med de stadganden, som meddelats rörande pensioneringen af lärarpersonalen vid sinnesslöanstalterna; och har statskontoret beträffande förslaget i hvad det rör personalens vid vanföranstalterna egen pensionering icke någon erinran att framställa. Statskontoret vill endast påpeka, att därest vid någon af dessa vanföranstalter skulle anställas en manlig föreståndare, bestämmelse skulle komma att saknas rörande delaktighet för honom i pensionsanstalten. Detta förhållande saknar förmodligen praktisk betydelse och torde icke behöfva förändring i förslaget.

Hvad beträffar änke- och pupillpensioneringen vill statskontoret erinra, att under senare åren den princip allmänt gjort sig gällande, att statens egna tjänstemän böra själfva draga den kostnad, som är förenad med pensionering af änkor och barn; att något bidrag af statsmedel till familjepensionering för civila tjänst innehafvare i allmänhet numera icke förekommer i annan form än såsom bidrag till förvaltningskostnader för civilstatens änke- och pupillkassa; samt att vid upprättande på sista tiden genom statusens försorg af pensionskassor för vissa i statusens tjänst icke anställda befattningshafvare, exempelvis lasarettsläkare och extra provinsialläkare, familjepensionering med statsbidrag icke ifrågakommit. Under sådana förhållanden skulle det gifvetvis vara ur principiell synpunkt riktigast att afstyrka föreliggande förslag i hvad det afser familjepensioneringen; men då de lärargrupper, för hvilka delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt medgifvits senast enligt 1911 års Riksdags beslut, i allmänhet äfven erhållit delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa med därför stadgad bidrag af statsmedel, vill statskontoret icke motsätta sig, att det på liknande sätt ordnas jämväl för nu ifrågavarande lärarpersonal, helst kostnaderna för statsverket i detta fall äro obetydliga.

Enligt föreliggande utredning skulle nämligen kostnaden för familjepensioneringen belöpa sig till högst 245 kronor för år. Med detta belopp torde, i händelse att förslaget i denna del bifalles, statusens bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa böra ökas. Hvad beträffar statusens del af kostnaderna för ifrågavarande personals egen pensionering genom döfstumlärarnas pensionsanstalt är att märka, hurusom enligt reglementet för nämnda anstalt pensioneringskostnaden bestrides genom afgifter dels af vederbörande skoldistrikt, som i detta fall motsvaras af vanföranstalt, och dels af tjänst-

innehafvaren själf samt genom fyllnadsbidrag af staten; men stadgas tillika, att alla utgifter skola i första rummet bestridas af nämnda afgifter, att hvad som däraf ej åtgår samlas till en fond samt att, först sedan fonden till fullo tagits i anspråk, fyllnadsbidrag af staten skall tillskjutas. Enligt nu föreliggande kostnadsberäkning erfordras under närmaste tiden icke något statsbidrag. Beloppet af det årliga fyllnadsbidrag af statsmedel, som efter inträdt jämviktsläge skall utgå, kommer gifvetvis att blifva i någon mån beroende på, huruvida husmoders m. fl. förenämnda befattningar uteslutas från delaktighet eller icke.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser jag, att lärarpersonalen vid undervisningsanstalterna för vanföra äger fullt fog för sin anhållan om statens medverkan för erhållande af pension, och håller äfven jag före, att denna rätt lämpligast bör beredas densamma genom beviljande af delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt. Billighetskäl synas mig äfven tala för, att ifrågavarande lärarpersonal beredes delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning har ifrågasatt, huruvida delaktigheten äfven bör afse två vid vanföranstalten i Göteborg anställda befattningshafvare, nämligen en kvinnlig kontorist och en sjuksköterska, på den grund att dessa icke kunna anses tillhöra lärarpersonalen. Statskontoret har upptagit detta spörsmål och gått något längre, i det att statskontoret ansett, att såväl nämnda befattningshafvare som de husmödrar, hvilka äro anställda vid anstalterna i Stockholm och Göteborg, tills vidare icke böra upptagas bland delägarna. Skälet härtill är, att motsvarande befattningshafvare vid döfstumskolorna och öfriga i döfstumlärarnas pensionsanstalt delaktiga inrättningar hållits utanför pensioneringen. Vål vore det synnerligen behjärtansvärdt, om nyssnämnda befattningshafvare i likhet med öfriga befattningshafvare vid anstalterna erhöle den åstundade pensionsrätten, men då utredning saknas om de konsekvenser, som kunna uppstå genom att bevilja dem delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, nögdas jag biträda statskontorets mening. Hvad angår en vid anstalten i Göteborg anställd kvinnlig bandagist har jag inhämtat, att hon såsom meddelande undervisning är att räkna till lärarpersonalen.

Den inskränkning af pensionstagarnas antal, som uppstår genom att endast lärarpersonalen medtages, föranleder en minskning af statens beräknade kostnader för pensioneringen, och skulle därför en ny utredning härom kunnat erfordras. Men då den föreslagna delaktigheten i döfstumlärarnas pensionsanstalt icke för närvarande föranleder ökning af statens bidrag till samma anstalt och då någon afsevärd förändring i

Departementschefen.

fråga om den erforderliga obetydliga ökningen af anslaget till folkskol-lärarnas änke- och pupillkassa icke kan föranledas af den nämnda in-skränkningen af de kvinnliga delägarnas antal, torde frågan kunna lösas i sitt förevarande skick.

Under återopande af hvad jag sålunda anført, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att

dels medgifva,

att de med statsmedel understödda undervisningsanstalterna för van-föra i riket må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt, för härefter omförmälda, vid nämnda anstalter befintliga tjänster vinna delaktighet i nämnda pensionsanstalt enligt följande särskilda villkor och bestämmelser:

att delaktigheten skall afse ordinarie kvinnliga före-ståndare samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare, slöjd- och handarbetslärare däri inberäknade;

att med ordinarie kvinnlig föreståndare och manlig eller kvinnlig lärare förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills-vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att i pensionsafseende kvinnlig föreståndare för vanföranstalt betraktas lika med lärare vid döfstum-skola samt manlig eller kvinnlig lärare vid vanföran-stalt lika med lärarinna vid döfstumskola, dock att för denna sistnämnda delägargrupp lägsta medgifna delak-tighetsbeloppet bestämmes till 1,000 kronor;

att nu ifrågavarande tjänstinnehafvare skola, för att erhålla hel pension, hafva under de före afskedsta-gandet senast förflutna tio tjänståren åtnjutit löneför-måner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det be-lopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjän-sten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid, han eller hon tjänstgjort vid vederbörande anstalt, innan nådig kungörelse om delaktighet för ifrågavarande personal trädt i kraft; skolande med afseende å rätt till pension tjänstår beräknas icke blott för tjänstgö-ring i ordinarie befattning vid vederbörande anstalt, utan äfven för den tid utöfver fem år, under hvilken

den pensionssökande varit anställd såsom extra lärare eller lärarinna vid sådan anstalt;

att för den tid, som infaller efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat omfatta äfven lärare vid vanföranstalter, sådan lärare ej må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie, med mindre han under det samma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten; samt

att om vanföranstalt samt sådan anstalts styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas om skoldistrikt och distriktsskolstyrelse;

dels medgifva delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för samma lärarpersonal sålunda,

att en hvar manlig lärare, som, efter det nådig kungörelse i förevarande ämne trädtt i kraft, tillträdtt tjänst, hvarmed följer delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa,

att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma kvinnliga tjänstinnehafvare samt i öfrigt en hvar manlig tjänstinnehafvare, som vid den tid, då kungörelsen träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande styrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker hos kassans direktion inom utgången af det år, hvarunder styrelse för tjänsten vunnit delaktighet i pensionsanstalten, äfvensom

att för denna nya grupp af delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa pensionsafgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelse för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt

att i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa skall äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande däraf att den i § 2 omförmälda anmälan skall ske hos vederbörande styrelse, att nämnda anmälan jämte den i samma paragraf anbefallda uppgiften skall af styrelsen insändas till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning samt att det i § 24 sista stycket

omtalade intyget skall afgifvas af vederbörande styrelses ordförande;

dels ock, för beredande af ifrågavarande delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, öka det såsom bidrag till berörda kassa å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget med 245 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

A. R:son von Hedenberg.